

Žurnalistika v prieniku humanitných a spoločenských vied

A) Teória a dejiny médií

1. Svetové dejiny médií: starovek a stredovek (vynález písma, pošta, rétorika, *Acta diurna*, dipinti, rozvoj technológií a umenia v stredoveku, otrokárstvo, univerzity, literatúra, písomná komunikácia v stredoveku)
2. Svetové dejiny médií: raný novovek (zámorské objavy, veda, reformácia a protireformácia, osvietenstvo, pošta, korešpondencia, písané noviny, kníhtlač, drevoryt/mediryt, výroba papiera, cenzúra, ekonomické regulácie, letáky a letákové noviny)
3. Svetové dejiny médií: od 17. storočia (historické míľniky, prvé periodické noviny, prvá deľba práce, typológia tlače, optický, elektrický, bezdrôtový telegraf, spravodajské agentúry, fotografia, sadzba, mediálny priemysel, tlačoví magnáti, druhá deľba práce, muckrakers, vojnoví reportéri)
4. Svetové dejiny médií: 20. storočie (ďalekopis, fax, ofset, fotosadzba, vznik rozhlasu a televízie, mediálni magnáti, totalitné mediálne systémy)
5. Slovenské dejiny médií: monarchia od Moháča po reštauráciu absolutizmu (reformácia, protihabsburské povstania, osvietenstvo, Mercurius Hungaricus, Matej Bel, Juraj Palkovič)
6. Slovenské dejiny médií: monarchia od revolučných rokov po zánik (národnostná otázka, národní dejatelia a ich periodiká, matičné obdobie, maďarizácia na prelome storočí)
7. Slovenské dejiny médií: od roku 1918 (prvé filmové pokusy, vznik rozhlasu, vznik televízie, totalitná cenzúra počas vojny a počas socializmu, Pražská jar, normalizácia, samizdat)
8. Štyri modely komunikácie – prenosový, propagačný, rituálový, príjmový – a ich aplikácia v súčasnom mediálnom prostredí
9. Médiá, politika, ekonomika a spoločnosť. Vzájomný vzťah ako jeden zo základných dynamizmov a etických problémov súčasných médií (globalizácia, monopolizácia, mediálni magnáti, oligarchizácia)
10. Masová spoločnosť a masová kultúra – frankfurtská a birminghamská škola a ich výskum
11. Miesto médií v informačnej spoločnosti – torontská škola a technologický determinizmus, spoločenská integrácia (kohézia), spoločenská zmena

12. Publikum médií a jeho typológia. Zmeny publika na pozadí vývoja médií (fragmentácia publika, individualizácia príjmu, interaktivita)

13. Typológia účinkov médií: základné druhy a kategórie účinkov a ich prepojenie s konceptom propagandy a manipulácie, informačného chaosu a hybridnej vojny

14. Mediálna legislatíva v SR – zákon o publikáciách, zákon o Mediálnych službách, zákon o STVR, zákon o TASR, zákon o reklame a spoločensko-politický kontext jej vzniku či dopadov

15. Vznik médií na našom území: vývoj tlače, rozhlasu a televízie v 20. storočí, nástup internetu, samizdat, propaganda

Literatúra

BREČKA, S. a kol.: *Od tamtamov po internet*. Bratislava : Eurokódex, 2009.

DUHAJOVÁ, Z. – ŠEFCÁK, E.: *Dejiny slovenského novinárstva 1918 – 1948*. Bratislava : Univerzita Komenského, 1993.

DUCHKOWITSCH, W. – SERAFÍNOVÁ, D. – VATRÁL, J.: *Dejiny slovenského novinárstva. Vývoj novinárstva na Slovensku v kontexte podunajskej monarchie*.

HALLIN, D. – MANCINI, P.: *Systémy médií v postmoderním svete*. Praha : Portál, 2008.

IŁOWIECKI, M. – ZASĘPA, T.: *Moc a nemoc médií*. Bratislava : Typi Universitatis Tyrnaviensis, VEDA, 2003.

IZRAEL, P.: *Publikum médií - od prijemcu k tvorcovi*. Ružomberok : Verbum 2018

JIRÁK, J. – KÖPPLOVÁ, B.: *Média a spoločnosť*. Praha : Portál, 2003.

JIRÁK, J. – BURTON, G.: *Úvod do studia médií*. Brno : Barristal & Principal studio, 2003.

KUNCZIK, M.: *Základy masové komunikace*. Praha : Karolinum, 1995.

McNAIR, B.: *Sociologie žurnalistiky*. Praha : Portál, 2004.

McQUAIL, D.: *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha : Portál, Praha, 1999.

REIFOVÁ, I. a kol.: *Slovník mediální komunikace*. Praha : Portál 2004.

SERAFÍNOVÁ, D. – VATRÁL, J.: *Náčrt dejín slovenskej žurnalistiky. Vysokoškolské skriptá*. Ružomberok : Katolícka univerzita v Ružomberku, 2005.

SERAFÍNOVÁ, D. – VOJTEK, J.: *Náčrt dejín svetovej žurnalistiky. Vysokoškolské skriptá*. Ružomberok : Katolícka univerzita v Ružomberku, 2005.

VEČEŘA, Pavel: *Úvod do dějin tištěných médií*. Praha: Grada, 2015.

Zákon č. 265/2022 Z. z. Zákon o vydavateľoch publikácií a o registri v oblasti médií a audiovizízie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o publikáciách)

Zákon 157/2024 Z.z. o Slovenskej televízii a rozhlase a o zmene niektorých zákonov

Zákon č. 147/2001 Z. z. Zákon o reklame a o zmene a doplnení niektorých zákonov

B) Jazyk, štýl a žánre v médiách

16. Repertoár prostriedkov publicistického štýlu. Jazykovo-štylistická stavba textu realizovaného vo verejnom prostredí po zohľadnení jeho písomnej a ústnej podoby rešpektujúc špecifiká zvolenej profesijnej sféry; oscilácia jazykového prejavu na osi systémové - nesystémové/funkčné - nefunkčné. Prienik jednotlivých funkčných jazykových štýlov do novinárskeho textu

17. Novinársky prejav ako priestor prelínania sa jednotlivých slohových postupov (charakteristika slohových postupov, zdôvodnenie ich prítomnosti v novinárskom texte). Žánrové súvislosti
18. Systémová povaha jazyka, norma, úzus, spisovnosť - nespisovnosť vs. funkčnosť - nefunkčnosť. Jazykové príručky a ich využitie v novinárskej praxi. Dynamika jednotlivých jazykových rovín. Novinársky prejav z hľadiska morfológie - najčastejšie nedostatky (uvádzanie konkrétnych príkladov). Syntaktická konštrukcia - systémové a nesystémové syntaktické konštrukcie a ich funkčné využitie v novinárskej praxi
19. Dynamika slovnej zásoby. Orientácia v slovnej zásobe uplatnením rôznych kritérií jej členenia a z pohľadu autora novinárskych textov. Slovo ako forma a obsah – synonymia, polysémia, homonymia a ich praktické využitie pri tvorbe textu. Prítomnosť obrazných (ustálených a neustálených pomenovaní) v novinárskom texte a ich funkcionalita
20. Dejiny štýlu a žánru v základných rysoch (starovek, stredovek, novovek)
21. Žánrotvorné kritériá, žánrové vzorce (kánonický, alternatívny, adaptačný), žánrotvorné procesy, vývin žánrov
22. Žánrová klasifikácia (dichotomická, trichotomická), typické žánre v rámci jednotlivých tried (spravodajstvo, názorová publicistika, beletrizovaná publicistika), hraničné a hybridizované žánre
23. Slovenská a anglo-americká žánrová koncepcia, porovnanie, trendy, news values
24. Žánre elektronických médií (vybrané vývojové trendy) a onlinové žánre

Literatúra

- FINDRA, J.: *Štylistika súčasnej slovenčiny*. Osveta: Martin, 2013.
- FINDRA, J.: *Štylistika slovenčiny*. Osveta: Martin, 2004.
- JENČA, I.: *Úvod do teórie žánrov*. FMK UCM : Trnava, 2015.
- MISTRÍK, J.: *Štylistika* (3. vyd.). Bratislava : SPN, 1997.
- MISTRÍK, J.: *Žánre vecnej literatúry*. Bratislava : SPN, 1975.
- REPKOVÁ, T.: *Ako robíť profesionálne noviny*. Bratislava : Nadácia otvorenej spoločnosti, 2004.
- RONČÁKOVÁ, T.: *Súčasný žurnalistický žánre*. Ružomberok : Verbum, 2016.
- RONČÁKOVÁ, T.: *Žurnalistický žánre*. Vysokoškolská učebnica. Ružomberok : Verbum, 2019.
- RUSNÁK, J.: *Textúry elektronických médií*. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2010.
- SLANČOVÁ, D.: *Praktická štylistika* (2. vyd.). Prešov : Slovacontact, 1996.
- SLANČOVÁ, D. – MERGEŠ, J. – KLINGOVÁ, J. – KÍČURA SOKOLOVÁ, J.: *Úvod do štúdia žurnalistických žánrov v tlačových médiách*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2021. Dostupné online: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Slancova5>
- STANKOVÁ, M.: *Základy morfológie, syntaxe a lexikológie pre žurnalistov*. FF KU: Bratislava, 2021
- TUŠER, A.: *Ako sa robia noviny*. Bratislava : Sofa, 1999, s. 37 – 78.

TUŠER, A. - FÖLLRICHOVÁ, M.: *Teória a prax novinárskych žánrov I*. Bratislava : Univerzita Komenského, 2001.

VELAS, Š.: *Teória a prax novinárskych žánrov II*. Bratislava : Univerzita Komenského, 2000.

VOJTEK, J. (ed.): *Štruktúra a kompozícia žánrov anglicky písaného novinárstva*. Trnava : Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Fakulta masmediálnej komunikácie, 2014.

C) Spoločenskovedný základ

25. Významné míľniky v dejinách Československa - faktografický prehľad kľúčových dejinných udalostí a mien. Vznik Československej republiky, Mníchovský diktát, Viedenská arbitráž, domáci a zahraničný odboj počas 2. svetovej vojny, Obnovenie Československa, február 1948, vznik Varšavskej zmluvy, august 1968, 17. november 1989, rozpad Československa a jeho príčiny v kontexte celosvetových udalostí

26. Slovenská republika v čase 2. svetovej vojny. Charakteristika režimu. Hlavní predstavitelia. Arizácie. Tzv. židovský kódex. Tragédia slovenských židov

27. SNP a jeho miesto v slovenských dejinách. Príčina vyhlásenia SNP. Spôsob vyhlásenia SNP. Priebeh SNP a jeho významní predstavitelia a ich osud. Posúdenie významu SNP v domácom a aj zahraničnom kontexte

28. Totalitné režimy – fašizmus, nacizmus, komunizmus. Špecifiká totalitných režimov, hlavní predstavitelia

29. Studená vojna – objasnenie pojmu, popis konfliktu a jeho reflexia v jednotlivých spoločenských sférach (kultúra, šport, politika...). Tri teórie vzniku studenej vojny. Bipolárny svet. Kubánska (karibská) kríza, Medzinárodná súvislosť so vznikom EÚ, NATO, Varšavskej zmluvy, Rady vzájomnej hospodárskej pomoci (RVHP)...

30. Slovensko v európskych a obranných štruktúrach. Neúspešné prístupové snahy v 90. rokoch 20. storočia. Vstup do Európskej únie a vstup do NATO, OECD a politický kontext na Slovensku - Význam členstva v európskych a obranných štruktúrach v globálnom kontexte dneška

31. Slovensko po roku 1993: politický systém, vrcholní predstavitelia politického života, kľúčové voľby, deľba a kontrola moci, rozdelenie politických strán, významné momenty spoločensko-politického života v krajine aj v kontexte mediálneho vývoja

32. Súčasné mediálne dianie na Slovensku po roku 1993 (duálny zákon, internetové médiá vs. klasické, vznik a vplyv dezinformácií, problematika spoplatnenia médií, vlastníctvo médií, etické dilemy médií, komunikácie a novinárov

Literatúra

- BEDNÁŘIK, P. – JIRÁK, J. – KÖPPLOVÁ, B.: *Dějiny českých médií, Od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011
- BENEŠOVÁ, E.: *Labyrintem dějin českých zemí*. Národní archiv: Praha, 2018.
- BYSTRICKÝ, V. – KOVÁČ, D. – PEŠEK, J. (a kol.): *Klíčové problémy moderných slovenských dejín*. Bratislava : VEDA, 2021.
- JOHNSON, P.: *Dějiny 20. století*. Praha : Leda, 2014.
- KOVÁČ, D.: *Dejiny Slovenska*. Nakladatelství lidové noviny: Praha, 1998
- MIKLOŠKO, F. – SMOLÍKOVÁ, G. – SMOLÍK, P. (eds.): *Zločiny komunizmu na Slovensku 1948 – 1989*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2001.
- NOVÁK, M., et al.: *Úvod do studia politiky*. Bratislava: Sociologické nakladateľství SLON, 2011.
- PAJTINKA, E. - ROSPUTINSKÝ, E. (eds.): *Moderná diplomacia: 20. rokov služby pre Slovensko*. UMB Banská Bystrica, Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR: Bratislava, 2013 (pdf. dokument).
- REMIŠOVÁ, A.: *Etika médií*. Bratislava : Kaligram, 2010
- ŘÍCHOVÁ, B.: *Úvod do současné politologie*. Praha: Portál, 2002.
- BOTÍK, M.; JÁNOŠOVÁ, D.; JENČA, I.: *Verejnoprávnoť v mediálnom prostredí Slovenskej republiky*. Trnava: Fakulta Masmediálnej komunikácie UCM, 2012. s. 185, ISBN 978-80-8105-456-3.
- KRÚTKA, Z. a kol.: *Novinár v konflikte. Konflikt je predovšetkým etický problém*. Zborník z vystúpení z konferencie pri príležitosti Svetového dňa Slobody tlače 2010, Slovenský syndikát novinárov, 2010, s. 160, ISBN 978-80-969584-6-7
- MORAVEC, V.: *Médiá v tekutých časoch (konvergencia audiovizuálnych médií)*, Praha: Academia, 2016
- MORAVEC, V.: *Premeny novinárskej etiky*, Praha: Academia, 2016
- RANKOV, P.: *Masová komunikácia, masmédiá a informačná spoločnosť*. Levice:Koloman Kertész Bagala, L.C.A., 2002, 84 s., ISBN 80-88897-89-0
- SALNER, P.: *Prežili holokaust*. VEDA: Bratislava, 1997.
- SERAFÍNOVÁ, D.; VATRÁL, J.: *Náčrt dejín slovenskej žurnalistiky*. Katolícka univerzita v Ružomberku: Ružomberok, 2005,
- STRUHÁRIK, F.: *Co je nového v médiích*, Nová Beseda, 2022
- ŠIMULČÍK, J.: *Svetlo z podzemia*, Vydavateľstvo Michala Vaška, 1997
- ŠNÍDL, V.: *Pravda a lož na facebooku*, N Press, 2017,
- ŠTOLL, M.: 1. 5. 1953. *Zahájení televizního vysílání. Zrození televizního národa*. Praha: Havran, 2011, s. 208, ISBN.: 978 – 80-87341-06-3